

ΗΛΙΑΣ ΚΑΤΣΑΜΑΣ

ΟΙ ΜΗΔΕΝΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΦΗΒΕΙΑΣ

Ξεκίνησα σαν θεραπευτής βλέποντας ως επί το πλείστον πολλούς εφήβους Μέσα από αυτές τις συναντήσεις ήλθα σε επαφή με τους πολλαπλούς μηδενισμούς με τους οποίους έρχονται οι άνθρωποι αντιμέτωποι κατά την διάρκεια της εφηβικής πορείας:

α) Κατ' αρχήν οι έφηβοι, καθώς έρχονται απομυθοποιήσεις σε πρόσωπα και πράγματα αλλά και αλλαγές που συμβαίνουν στο ίδιο τους το σώμα.

β) Την ίδια στιγμή και οι γονείς, καθώς χάνεται η σχέση που είχαν μέχρι τώρα και στην θέση του μέχρι πρότινος γνώριμου (και προβλέψιμου) παιδιού τους,

ξεπροβάλλει ένας άγνωστος.

Μέσα λοιπόν από αυτήν την κατάσταση, δημιουργείται μια βάση στην προσωπικότητα των νέων ανθρώπων, που θα παίζει, ίσως, σπουδαίο ρόλο στην μετέπειτα ζωή τους.

Χωρίς να ερωτηθούν, και οι μεν και οι δε, έρχονται αντιμέτωποι με πολλούς μηδενισμούς καθώς καταρρέει η γνώριμη και οικεία τους πραγματικότητα.

Ευρισκόμενοι μέσα σε αυτή την κατάσταση μετεωρισμού, συχνά οι άνθρωποι ψάχνουν για μια βάση στήριξης, κάτι που θα εξαλείψει το μηδέν στο οποίο βρίσκονται.

Βλέπουμε έτσι, πολλές φορές, να υπάρχει μεγάλη πίεση προς τους εφήβους να προσαρμοστούν σε μία κατασκευή φτιαγμένη από τον κόσμο των ενηλίκων, η οποία κατ' ουσία δεν αντιστοιχεί στην πραγματικότητα. Καλούνται να προσαρμοστούν σε κάτι που δεν αφήνει κανένα περιθώριο να γίνουν ο εαυτός τους.

(Άραγε όταν ήταν παιδιά μπορούσαν κάποιες φορές να είναι ο εαυτός τους; ίσως ούτε τότε να συνέβαινε αυτό)

Κατά πόσο η περίοδος της εφηβείας είναι η μεγάλη ευκαιρία για έναν άνθρωπο να μπορέσει, μέσα από τις μάχες με τους μηδενισμούς να περάσει στην πραγματική ελευθερία, στην πραγματική γνωριμία με τον ίδιο τον εαυτό του;

Αυτό ισχύει και για τους εφήβους και για τους γονείς τους.

Βέβαια, απαραίτητα προϋπόθεση, είναι ότι θα πρέπει πρώτα να αναγνωρίσει αυτή την πρωτόγνωρη κατάσταση-δυνατότητα, και να αναρωτηθεί κατά πόσο την αντέχει, πόσο αντέχει να ζήσει με τον πόνο που την συντροφεύει.

Η εύκολη λύση θα είναι να διαλέξει να ζήσει μέσα σε μία κατασκευή, από τις τόσες που του προσφέρονται έτοιμες στον κόσμο των ενηλίκων.

Η κατασκευή θα του δώσει μία ψευδαίσθηση ασφάλειας και βεβαιότητας που θα βασίζεται στην απόσταση που θα του εξασφαλίζει από το άγχος και τον πόνο, από την αβεβαιότητα και τους μηδενισμούς που έρχονται και τον βρίσκουν.

Ο άνθρωπος ο οποίος ζει αναυθεντικά, θέλει μία βέβαιη, δυνατή, και πλήρη ύπαρξη, που θα ζει σε μία προβλέψιμη και ελέγξιμη πραγματικότητα.

Αντιστέκεται συνέχεια στο άγνωστο, στην αβεβαιότητα, στον πόνο και βέβαια, αντιστέκεται και εξοχήν στην θνητότητα του και την περατότητα του. Όσο πιο πολύ αντιστέκεται τόσο πιο πολύ απομακρύνεται από τον αληθινό – αυθεντικό εαυτό του και μεγαλώνει το κενό μέσα του.

Αυτά τα παιδιά τα οποία έρχονται τώρα, και μέσα από την εξέλιξη της τεχνολογίας τα έχουμε βυθίσει στον ψεύτικο κόσμο του καταναλωτισμού, μήπως αυτά τα παιδιά είναι η μόνη μας ελπίδα για να μας μάθουν κι εμάς να ζούμε αυθεντικά. Μήπως μέσα από τον πόνο και την αποδοχή της αβεβαιότητας, μέσα από την αποδοχή της περατότητας και της θνητότητας μας θα ήταν δυνατόν να μπορέσουμε να νιώσουμε σαν άνθρωποι την πραγματική ελευθερία της ύπαρξης μας;

Το μόνο ίσως αληθινά σημαντικό που θα μπορούσαμε να κάνουμε για τους εφήβους εμείς οι ενήλικοι θα ήταν, (αν μπορούσαμε βέβαια να το κάνουμε πρώτα εμείς) να τους επισημαίνουμε ότι έχουν και αυτή την επιλογή.

Γι αυτό ακριβώς μας μιλάει η φαινομενολογία μας δείχνει καταρχήν, το ανοικτό βλέμμα που πρέπει να έχουμε ώστε να μπορέσουμε να ξεχωρίσουμε αυτές της επιλογές που ανοίγονται μπροστά μας.

Μαθαίνοντας να της ξεχωρίζουμε ήδη έχουμε κάνει ένα βήμα έτσι ώστε να πάψουμε να ζούμε περιορισμένα.

Βλέπουμε ότι ο χώρος που διανοίγεται μπροστά μας είναι πολύ μεγαλύτερος από αυτό που ξεχωρίζουμε εμείς μέχρι τώρα.

Για τον ενήλικο τα πράγματα είναι πολύ πιο δύσκολα γιατί πρέπει πρώτα να ξεφορτωθεί το φορτίο των κατασκευών που κουβαλάει τόσα χρόνια πάνω του, και σίγουρα, αυτό το εγχείρημα είναι πολύ δύσκολο.

Σε αντίθεση τα παιδιά στην εφηβεία, έχουν πολύ μικρότερο φορτίο κατασκευών πάνω τους, πιο ανοικτό μυαλό, και περισσότερη ενέργεια, για να μπορέσουν να επιχειρήσουν ένα τέτοιο εγχείρημα.

Έτσι λοιπόν τους δίνεται η ευκαιρία να γίνουν δάσκαλοι των δασκάλων τους γονείς των γονιών τους.

Θα ήθελα τώρα να αναφερθώ σε ένα περιστατικό το οποίο ταιριάζει με αυτά στα οποία αναφέρομαι.

Θα σας μιλήσω για τον Ν, ένα παιδί 14 χρόνων το οποίο το έφεραν σε εμένα οι γονείς για την επιθετική συμπεριφορά που παρουσίαζε κυρίως απέναντι σε αυτούς.

Όταν πρωτοσυνάντησα τον Ν, το πρώτο που διέκρινα ήταν έναν άνθρωπο με μεγάλη δίψα να μιλήσει και να έχει απέναντι του κάποιον που να ενδιαφέρεται να τον ακούσει.

Το πρώτο του παράπονο ήταν ότι η μεγάλη διαφορά ηλικίας με τους γονείς του δεν του επέτρεπαν να επικοινωνήσει μαζί τους.

Ο Ν είναι στα 14 και οι γονείς του στα 60.επίσης έχει μια δίδυμη αδερφή ,η οποία είναι «τύπος και υπογραμμός» οπότε και το αγαπημένο παιδί των γονιών.

Α) η σχέση με τον πατέρα

Ζηλεύει τους φίλους του που μπορούν και παίζουν με τους πατεράδες τους ,

παιχνίδια της ηλικίας του όπως πχ. Ποδόσφαιρο η play station.

Αυτό όμως που τον πειράζει περισσότερο είναι ότι δεν μπορεί να μιλήσει με τον πατέρα του, για τον έρωτα και της λεπτομέρειες του.

Μια φορά που προσπάθησε κάτι τέτοιο ο πατέρας τον μάλωσε, και του είπε να μην τον ξαναρωτήσει τέτοια πράγματα.

Επίσης όταν βλέπει τηλεόραση και δείχνει κάποια ερωτική σκηνή ο πατέρας του πάει και του αλλάζει το κανάλι ,και αυτό είναι μια από της αιτίες για τους τσακωμούς μέσα στο σπίτι.

Ο πατέρας του δάσκαλος στο επάγγελμα, στο παρελθόν χρησιμοποίησε τον Ν, σαν παράδειγμα προς συμμόρφωση για τα άλλα παιδιά μέσα στην τάξη, και δυστυχώς, χτυπώντας τον κάποιες φορές.

Όλα αυτά είχαν σαν αποτέλεσμα να φωλιάσει μέσα στο παιδί ένα αίσθημα εκδίκησης απέναντι στον πατέρα του.

Έτσι λοιπόν το λέει καθαρά, και είναι πολύ ξεκάθαρο μέσα του «τώρα που μεγάλωσα και σωματικά είμαι ποιο δυνατός από τον πατέρα μου, τον εκδικούμαι για αυτά που μου έκανε όταν ήμουν μικρός»

Β) η σχέση με την μητέρα

Η μητέρα του από την άλλη στο σπίτι, προσπαθούσε να προστατεύσει το κορίτσι την δίδυμη αδερφή του Ν, από την επιθετική πολλές φορές συμπεριφορά του αγοριού,(χωρίς πάντως να φταίει πάντα αυτός) χρησιμοποιώντας και αυτή δυστυχώς βία.

Δυστυχώς περιορίζεται μόνο στο να μιλάει και να μαλώνει τον Ν, και όχι να τον ακούσει κα αυτόν κάποιες φορές, μήπως και υπάρχει κάτι που ίσως αυτή δεν έχει καταλάβει

Γ) η σχέση με την αδερφή

Με την αδερφή του ,η σχέση ήταν μάλλον ανταγωνιστική, και από ότι κατάλαβα αυτό μάλλον, δημιουργήθηκε από το κορίτσι παρά από τον Ν.

Ο Ν νιώθοντας παιδί, προσπαθούσε πολλές φορές να παίξει μαζί της, αυτή γνωρίζοντας ότι ο Ν είναι το μαύρο πρόβατο μέσα στο σπίτι, το εκμεταλλευόταν, έβαζε της φωνές για να την σώσουν οι γονείς της ,ο Ν εκνευριζόταν την χτύπαγε ,και τελικά τα πράγματα χειροτέρευαν για αυτόν μέσα στο σπίτι.

Επίσης στο σχολείο ο Ν είναι το πιο δημοφιλές παιδί σε αντίθεση με την αδερφή του, η οποία έχει πολύ λίγους φίλους.

Αυτό την έκανε να ζηλεύει ,και να πηγαίνει στο σπίτι και να λέει το κάθε τι άσχημο που μπορεί να είχε συμβεί στον Ν στο σχολείο.

Αυτό ήταν μια ακόμα αιτία για να χρησιμοποιήσει ο Ν βία εναντίον της.

Έτσι λοιπόν μέσα στο σπίτι δημιουργήθηκε μια κατάσταση το πώς θα προστατέψουμε την Μ από τον Ν.

Μέσα σε αυτή την κατάσταση ο Ν ένιωθε ότι είναι μόνος του εναντίον τριών και ξένος μέσα στο σπίτι του, όπως ο ίδιος μου είπε.

Αφού λοιπόν κυλούσε ο καιρός και συνεχίζαμε της συνεδρίες ,και με αφορμή το περιστατικό στο οποίο ο ειδικός φρουρός δολοφόνησε εν ψυχρώ τον μικρό Αλέξη ,και οι φασαρίες που ακολούθησαν στο κέντρο της Αθήνας, αλλά και η κατάσταση που είδε την πόλη ο Ν μετά(παντού μύριζε βία ,καταστροφή, θάνατο όπως μου είπε συγκεκριμένα) κατάλαβε ότι η βία δεν είναι και το καλύτερο πράγμα στον κόσμο, και ότι δεν γινόμαστε καλύτεροι ανταποδίδοντας τον θυμό μας σε κάποιον που μας έχει πονέσει με τον ίδιο τρόπο , έτσι λοιπόν άλλαξε την πρακτική του.

Μου έλεγε λοιπόν «επειδή τους λείπαμε και δεν θέλω να σηκώνω χέρι πάνω τους, τώρα ποια απλά τους βρίζω και έτσι ξεθυμαίνω»

Αυτό θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι ίσως ένα βήμα μπροστά μια και ο Ν κατάλαβε ότι η βία δεν είναι ο σωστός τρόπος για να λύνουμε της διαφορές μας.

Ο θυμός όμως συνεχίζει να φωλιάζει μέσα στην ψυχή αυτού του παιδιού, και αυτό έχει επίδραση και στο σχολείο του, όπου έχει διαξιφισμούς τόσο με κάποιους καθηγητές όσο και συμμαθητές του.

Κατά καιρούς έκανα και κάποιες συναντήσεις με όλη την οικογένεια, και προσπαθούσα δημιουργώ διαλόγους μεταξύ τους.

Στην αρχή τα πράγματα ήταν δύσκολα, αφού ο μικρός όταν διαφωνούσαν αμέσως έβριζε, με τον καιρό όμως ,και αφού οι γονείς του ,του έδωσαν το χώρο να μιλήσει και αυτοί να τον ακούσουν πραγματικά ο άσχημος τρόπος με τον οποίο μιλούσε έφυγε από το στόμα του δια μαγείας.

Επίσης και με την βοήθεια την δική μου, τόσο ο Ν όσο και οι γονείς του, κατάλαβαν ότι άλλο είναι να είναι ο άλλος όπως τον θέλω εγώ και άλλο να μπορώ να τον δω όπως πραγματικά είναι, και να τον αποδεχτώ έτσι.

Μπορεί να μην λύθηκαν όλα τα προβλήματα μεταξύ τους, μια και ένα Παιδί στην εφηβεία έχει και τα ξεσπάσματα του και θα παρεκτραπεί κάποιες φορές, έμαθαν όμως τουλάχιστον να μπορούν να τα συζητάνε ,και να αποδέχονται, ο ένας την διαφορετικότητα του άλλου ,και αυτό τους το δίδαξε ο Ν, απλά μέχρι τώρα το προσπαθούσε με λάθος τρόπο.

Δεν θα ξεχάσω ποτέ την ατάκα που μου είπε μια μέρα ο Ν «είμαι πολύ χαρούμενος που επιτέλους ωρίμασε ο πατέρας μου, τώρα μπορώ ποια να του κάνω ερωτήσεις ερωτικού περιεχομένου, ,και αυτός να μου απαντάει χωρίς να εκνευρίζεται.

Άραγε ποιος είναι λοιπόν εδώ ο δάσκαλος και ποιος ο μαθητής; Μικρή σημασία έχει αυτό, μια και οι ρόλοι μάλλον θα εναλλάσσονται συνέχεια.

Μήπως τελικά αυτό που άλλαξε αυτούς τους ανθρώπους είναι η αναγνώριση ενός άλλου βλέμματος και από της δυο μεριές, μια επιλογή η οποία υπήρχε, και απλά όντας φυλακισμένοι στην κατασκευές, του παρελθόντος δεν μπορούσαν να την αναγνωρίσουν;

Και ο ρόλος του θεραπευτή; ίσως δεν μπορώ να γενικεύσω περιγράφοντας έναν συγκεκριμένο τρόπο με τον οποίο ο θεραπευτής «πρέπει» να είναι σε όλες της θεραπείες.

Στην συγκεκριμένη θεραπεία όμως, ένιωσα ότι ήταν αρκετό να δημιουργηθεί ένας «χώρος» για τον έφηβο όπου δεν θα νιώθει απειλή, ανταγωνισμό και φόβο.

Να εμπιστευθεί και να αφήσει να ξεδιπλωθούν οι σκέψεις του. Σχόλια από τον θεραπευτή περισσότερο διευκρινιστικά και ενθαρρυντικά.

Το ίδιο ένιωσα ότι χρειάζονταν και οι γονείς του: Να ξεφοβηθούν και να εμπιστευθούν.

Στην ουσία, και οι δυο πλευρές χρειάζονταν έναν συμπαραστάτη που θα τους συντρόφευε και θα τους εμπνύχωνε στην δύσκολη πορεία μέσα από τους διαδοχικούς μηδενισμούς της εφηβείας.